

Røðan Óli Holm flutti fram:

Undangongumaðurin Petur á Gørðunum

Í einum samfelag hava íverksetarar stóran týdning fyri framhaldandi menning og nýskapan, hava týdning sum undangongufólk, ið slóða gøtur fram í tíðina.

Vágsbygd hevur allar dagar verið vælsignað við nógvum slóðarum, sum við teirra arbeiðssemi og virkisfýsni hava megnað at borið hetta samfelagið fram gjøgnum tíðarinnar hav, og sum hvør í sínum lagi hevur givið sítt íkast til at flyta bygdina fram á leið.

Í dag eru okur komin saman at heiðra ein av hesum undangongumonnum, sum hevði sín stóra leiklut í mongum av teim ódnartøkum, ið framd vórðu bygdini til frama í fyrru helvt av farnu øld, og sum vit øll í dag uttan at hugsa um tað taka fyri givið. Petur Dahl ella Petur á Gørðunum, sum hann vanliga varð nevndur, varð føddur í Vági Jóansøkkudag 1878. At Petur á Gørðunum hevði íverksetarlyndið var ikki so løgið. Hann var sonur Jákup Dahl á Gørðunum sum stovnaði fyrítøkuna A/S J. Dahl. Jákup Dahl fekk 9. juni í 1860 handilsloyvið, og vesturi á Gørðunum fór hann at handla fyri Thomsen keypmann av Tvøroyri. Fyrítøkan A/S J. Dahl á Gørðunum fekk nøkur ár seinni egið flog og vaks fyrst í 20. øld til eina av størstu fyrítøkum í landinum við reiðaravirksemi og beding í Vági, og fiskaframleiðslu og handlum í Vági og ymsastaðni kring landið.

Petur á Gørðunum fór til Havnar saman við systkinabarninum, Jákupi Dahl, (hin seinni navnframi Próvst Dahl) at ganga á læraraskúla og tóku báðir læraraprógv í 1896, og fylgdust báðir til Keypmannahavnar og tóku studentsprógv um somu tíð. Í Vágs søgu skrivar Poul Andreasen, at ætlanin var vist hjá báðum at lesa til prest, men Petur hálsaði um. Hann tók ár 1900 handilsskúlaprógv í Keypmannahavn og fór síðani heim aftur at starvast á handils- og reiðaravirkinum hjá pápanum, har hann var alla sína tíð.

Øll ávirkast vit av okkaru umverð og umhvørvi, og ivaleyst hevur henda tíðin saman við Jákupi Dahl í Havn og í Keypmannahavn, har Tjóðskaparrørslan stóð í fullum blóma, sett spírar í unga sinni Peturs, og hevur somuleiðis tjóðskaparrørslan sum hjá so mongum øðrum verið viðvirkandi til at menna eldhugan at byggja land í hesi ungu eldsáluni, ið kom at hava so stóran týdning fyri menningina av lokalsamfelagi okkara.

Tingakrossur skrivaði í minningarorðum tann 8. Okt. 1947 m.a. soleiðis um Petur á Gørðunum: Jú, Petur á Gørðunum var framburðsmaður, arbeiðshugaður, men aldri trælur av arbeiðinum. Hann hevði altíð stundir at tosa við fólk um mál, ið tey og hann vóru hugtikin av. Altíð var hann góður at heita á, hjálpsamur, glaðlyntur og skemtingarsamur.

Tað sigur ikki so lítið um megnarmannin Petur á Gørðunum, at vágbingar valdi hann í Sóknarstýrið í Vági í 25 ár, frá 1907 og fram til 1934, við undantak av krígsárunum 1914-18, og var hann formaður í meiri enn 20 ár. Hesi 25 árin undir hansara formansskapi vórðu ein røð av stórverkum framd, eitt nú elverkið í Botni í 1921, havnarbyggingin og vegagerðin í Vági í 1920 unum og trádðbanin á Eiðinum í 1929. Hvør av okkum kann í dag ímynda okkum ikki at hava streym, skipahavn ella tann breiða vegin gjøgnum býin. Ella hvussu nógv av okkum hugsa í dag um, at umleið ár

1900 kom 2/3 av øllum tí fiski, ið landaður var í Vági, av Eiðinum, har Petur á Gørðunum seinni gekk á odda at byggja tráðbanan fyri at lætta um og menna útróðurin av Vágs Eiði

Og hesin merkisverdi maður gavst ikki á hondum, men helt fram við at virka bygdini og fólkinum at frama og var við til at stovna sjúkrakassan í Vági og var formaður í 10 ár. Eisini virkaði hann fyri at fáa sóknarfúta til bygdina og somuleiðis postavgreiðslu.

Í øllum hesum eiga vit at hava í huga, at tað í hesum tíðarskeiði, um ár1925, búðu einans uml 1125 fólk í Vági og var skattaálíkningin einans 72.000,- kr, so her hevur verið lagt nógv fyri, og áræði hevur verið stórt.

Við øllum omannevndu stórverkum í huga og so eisini tí veruleika, at Petur á Gørðunum var oddamaðurin fyri at stovna Suðuroyar Sparikassa og var sjálvur formaður í umsjónarráðnum árinum fram til deyða sín í 1947, avgjórði nevndin í Suðuroyar Sparikassa at heiðra hann, nú byggjast skuldi ein nýggjur sparikassi, við at lata gera eina bringumynd av honum og seta hana upp á hesum nýggja torginum eystan fyri Sparikassan. Tað er herbúgvandi italski listamaðurin, Gianfranco Nonne, ið gjørt hevur hesa prýðiligu bringumynd.

Nevndin hevur somuleiðis avgjört at geva hesum nýggja torgi navnið
“PETURSPLÁSSIÐ”

Í takksemi og til minnis um tann mannin, ið hevði annað og meiri at lata okkum eftirkomarum enn ta tómu tæguna, vil eg her við lýsa Petursplássið í Vági opið at vera.